
Гипо – және гиперкортицизмді емдеудің негізгі принциптері.

**ЖМ 3 курс студенттеріне арналған
2016-2017 оқу жылы
Смагулова Г.С.**

Организмде бүйрекүсті безі маңызды роль атқарады. Бүйрекүсті безі кортикостероидтарды бөліп шығарады, оларды глюкокортикоидтар, минералокортикоидтар деп бөледі.

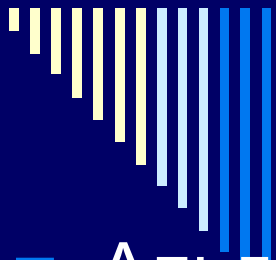
- Кортикостероидтар зат алмасу үрдісіне және организмнің қалыптасу реакциясына арнайы әсер етеді.
- ГК өндірілуін гипоталамо-гипофизарлы-бүйрекүстілік жүйе бақылайды (кортикотропин-рилизинг-фактор, АКТГ)

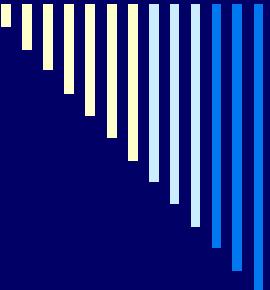

Гормондардың әсер механизмі

- Жасуша мембранасы арқылы өтеді
  - Арнайы стероидты рецепторлармен байланысады
  - Жасуша ядросына енеді
  - Белок синтезіне әсер етеді
-

- Альдостерон негізгі минералокортикостероид
- Су-тұз алмасуына әсер етеді
- Организмде үнемі сұйықтықтың көлемін ұстап тұрады
- Альдостерон ағзада болмағанда:
  - натрий несеппен шығып кетеді;
  - дегидратация;
  - тіндік гипоксия;
  - белоктың ыдырауы.

Минералокортикоидтың препараттары

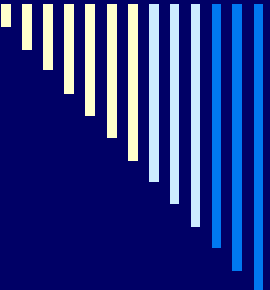
- Дезоксикортикостерон ацетаты(Докса)
- Флудрокортизон ацетаты(Кортинеф)

Минералокортикоидтар

- Организмде натрий мен суды іркеді.
  - Организмнен калийдің шығуын ынталандырады
-

Минералокортикоидтар қолданылады:

- Аддисон ауруында.
  - Бүйрекүсті безі қыртысының қызметі төмендегенде (туберкулез).
  - Миастения.
  - Астения, адинамия.
  - Гипохлоремия.
  - Гипотензия (Na және H₂O жойылуына байланысты).
-

Қарсы көрсетілуі

- Артериалдық гипертензия.
- Ісіну (жүрек жетіспеушілігіне байланысты).
- Бауыр циррозы.
- Спиронолактон
(минералокортикоидтардың антагонисі)

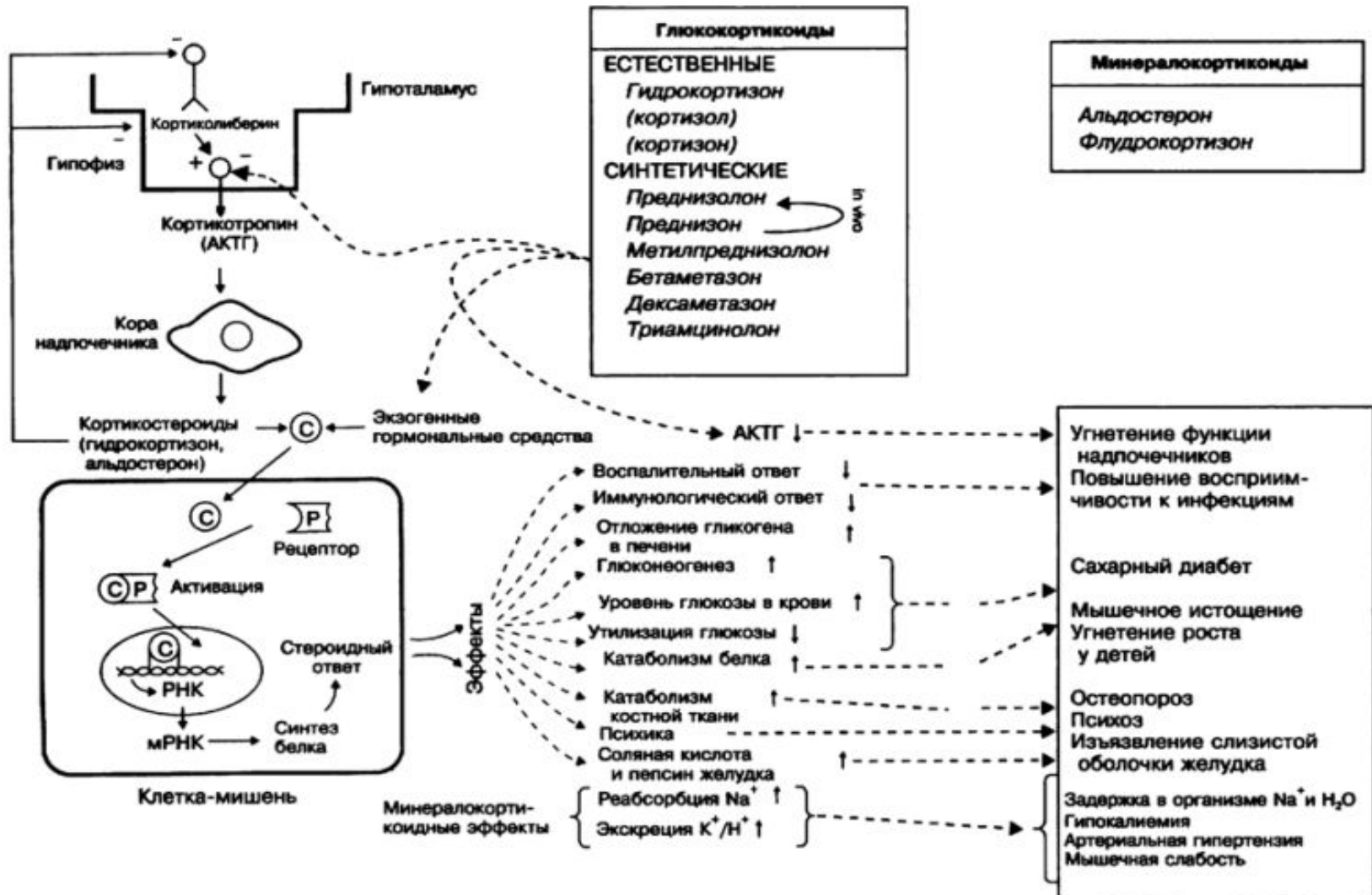

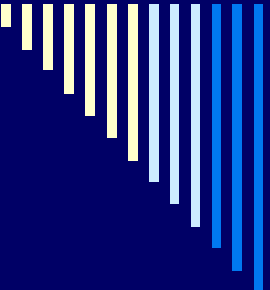

Минералокортикостероид антагонистерінің қолданылуы

- Бүйрекүсті безінің аденомасы.
  - Гирсутизм әйелдерде.
  - Диуретик ретінде.
-

Бүйрекүсті безінің гормондық препараттары (кортикостероидтар)

Глюкокортикоидтардың препараты

Табиғи гормондардың аналогы.

- Гидрокортизон (Гидрокортизон ацетаты)

Гидрокортизонның жасанды туындысы
Преднизолон (Преднизолон ацетаты),
метилпреднозолон.

Жалғасы

Құрамында фторы бар глюкокортикоидтардың жасанды туындылары

- Дексаметазон (Дексазон), Триамцинолон (Полкортолон)

Жергілікті қолдануға арналған глюкокортикоидтар

- Флуметазон пивалаты (Локакортен, Лоренден), флуоциналон ацетониді (Синафлан).

Жалғасы

Ингаляция үшін қолдануға арналған
глюкокортикоидтар

- Беклометазон (Бекотид, Будесонид (Пульмикорт), Флунизолид (ингакорт), Флутиказон пропионаты (Фликсоназе).

- Глюкокортикоидтар зат алмасуына жан-жақты әсер етеді.
- Көмірсу, белок, су-тұз, май алмасуына әсер етеді.

ГК жіктелуі

- Әсер ету ұзақтығы қысқа және орташа әсер ететін ГК.

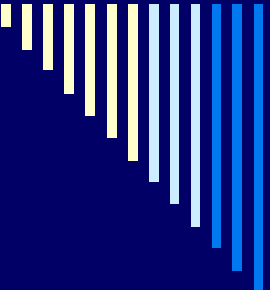
гидрокортизон, преднизолон,
метилпреднизолон.

- Әсер ету ұзақтығы орташа әсер ететін ГК.

триамцинолон

- Ұзақ әсер ететін ГК
дексаметазон
-

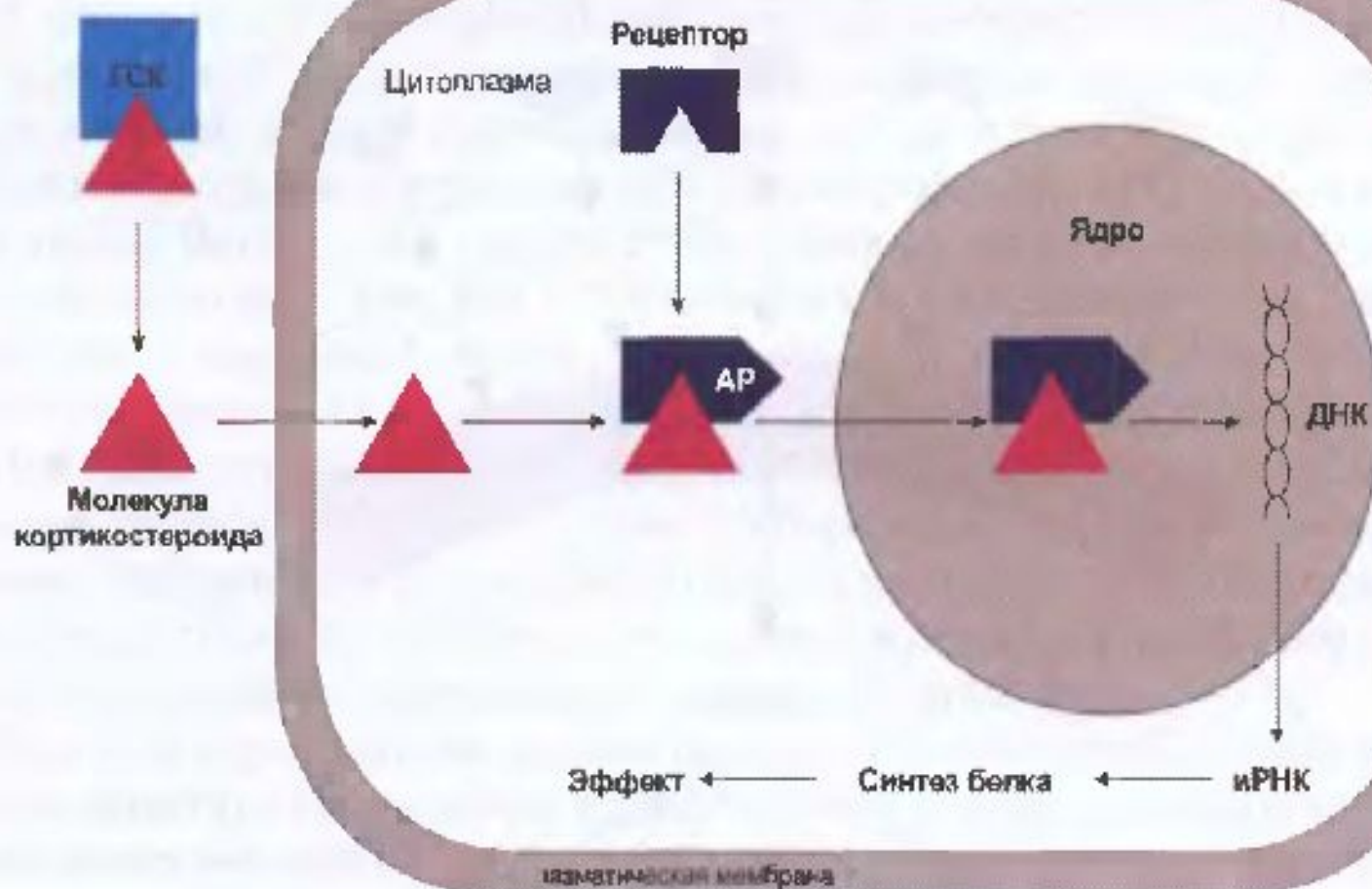

Глюкокортикоидтардың Фармакокинетикасы

- Сукцинаттар, гемисукцинаттар және фосфаттар суда жақсы ериді (әсері жылдам және қысқа).
  - Ацетаттар және ацетонидтер суда ерімейді (әсері ұзартылған суспензия түрінде шығарылады).
-

- Глюкокортикоидтар әсер көрсетеді:
- - қабынуға қарсы
- - иммунодепрессивті
- - аллергияға қарсы
- - шокқа қарсы
- -детоксикациялық әсер

ГСК — глобулин, связывающий кортикостероиды
 АР — активированный рецептор

Рис. 20.2. Схема взаимодействия кортикостероидных гормонов с внутриклеточными рецепторами.

Виды терапевтического действия

Противовоспалительное

Противоаллергическое

Иммунодепрессивное

Противошоковое

Антитоксическое

Влияние на
обмен веществ

глюкокортикоидных средств

Қабынуға қарсы әсер механизмі

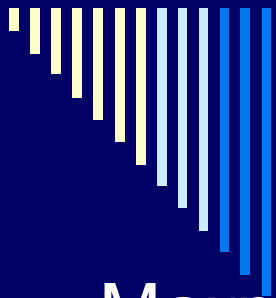
- Фосфолипаза А2 белсенділігін тежейді
- Простагландиндер, лейкотриендер, ТАФ синтезін тежейді.
- Кининдердің және бактериалдық токсиндердің белсенділігін тежейді.
- Комплемент жүйесін тежейді.
- Интерлекин -2 әсерін басады

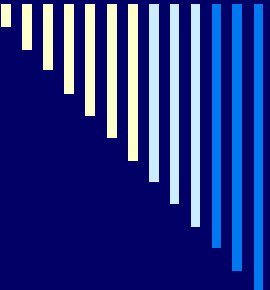

Жалғасы

- Гистамин, серотонин, брадикинин босап шығуын азайтады.
  - Қабыну ошақтарына нейтрофил және моноциттердің келуін азайтады.
  - Лизосомалды мембрананы тұрақтандырады.
-

- Макрофагтардың жылжуын тежейтін факторларды басады.
- Қабынуға қарсы цитокиндер (1,6,8 интерлейкиндердің, ісіктің шіру факторлары) гендерінің транскрипциясын тоқтатады
- Металлпротеиназа (коллагеназа, эластаза) гендерінің транскрипциясын тоқтатады

Аллергияға қарсы және иммунодепрессивті әсерлері

- Жасуша ішіндегі цАМФ жоғарылатады және цГМФ азайтады.
  - Аллергиялық реакцияның жедел түрі медиаторларының синтезін және секрециясын тежейді
  - Макрофагтарға әсер етеді
-

Жалғасы

- Қанда Т-лимфоциттердің санын азайтады.
  - Т-және В-лимфоциттерінің кооперацясын төмендетеді.
  - Т-лимфоциттерінің пролиферацясын тежейді
  - Т-лимфоциттерінің цитотоксиндігін төмендетеді
-

Жалғасы

- Т-супрессорлар санын жоғарылатады, Т-хелперлер санын азайтады.
  - Ісікті шірітуші факторлардың, интерферон бөлінуін азайтады.
-

Шокқа қарсы әсері

- Қантамырлардың адреналинге және норадреналинге сезімталдығын жоғарылатады.
  - Адренорецепторлардың сезімталдығын қалпына келтіреді.
  - Серотонин, гистамин синтезін төмендетеді.
  - Тромбоцитті активтеуші фактордың (шок медиаторы) синтезін азайтады.
-

Глюкокортикостероидтардың қолданылуы

- Аддисон ауруы (гидрокортизон қолданған дұрыс)
- Өкпе, ми ісінуі
- Шок, кейде коллапта
- Аллергиялық компонентпен жүретін қабынудың ауыр үрдістерінде (пневмония, менингит)
- Жұқпалы гепатит, гломерулонефриттің ауыр түрінде
- Ревматоидты артрит, дәнекер тіндердің жүйелік ауруларында (қызыл жегі, склеродермия)
- Анкилоздаушы спондилитте
- Өйық жаралы колитте
- Көз ауруларында (жедел увеит, аллергиялық конъюнктивит)

Қолданылуы (жалғасы)

- Гемолитикалық анемия (аутоиммундық)
- Аллергиялық реакцияның ауыр түрі
- Мүшелерді ауыстыру (иммунодепрессивті)
- Уланудың ауыр түрі
- Ісік аурулары (кешенді ем үшін)
- Балаларда тыныс алудың бұзылысы
- Экзема
- Аллергиялық риниттің ауыр түрі
- Ауыз қуысының афтозды ойылуы
- Гиперкльциемия, биіктік ауруы

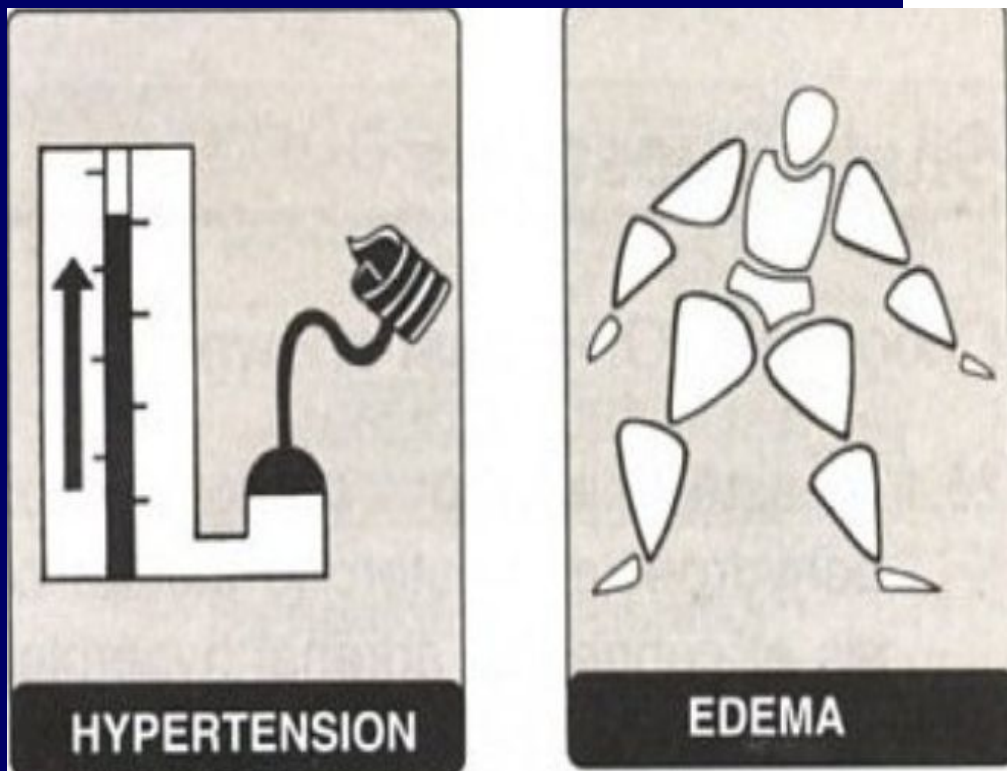
Ерте пайда болатын

1. ОЖЖ ТЕЖЕЛУІ
2. ТЕРІ АСТЫНДА НАТРИЙ МЕН СУ ІРКІЛЕДІ
3. АҚ ЖОҒАРЫЛАУЫ

Кеш пайда болатын жанама әсерлер

1. УЛЬЦЕРОГЕНДІ ӘСЕР
2. ОСТЕОПОРОЗ
3. МИОПАТИИ
4. ГИПОКАЛИЕМИЯ, ГИПОКАЛИГИСТИЯ
5. СТЕРОИДТЫ ҚАНТ ДИАБЕТІ
6. ИНФЕКЦИЯ ТАРАЛУЫ
7. ТЕРАТОГЕННДІ
8. КАТАРАҚТА
9. ТОҚТАТУ СИНДРОМЫ

Глюкокортикоидтард

Глюкокортикоидтардың жанама әсерлері

Euphoria
(though sometimes depression or psychotic symptoms, and emotional lability)

Buffalo hump

(Hypertension)

Thinning of skin

Thin arms and legs: muscle wasting

Also:

Osteoporosis

Tendency to hyperglycaemia

Negative nitrogen balance

Increased appetite

Increased susceptibility to infection

Obesity

(Benign intracranial hypertension)

(Cataracts)

Moon face, with red (plethoric) cheeks

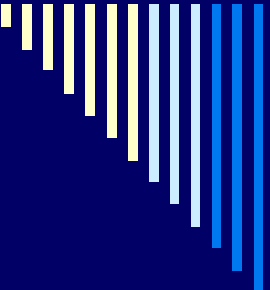
Increased abdominal fat

(Avascular necrosis of femoral head)

Easy bruising

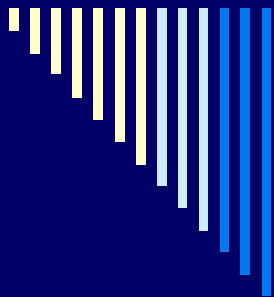
Poor wound healing

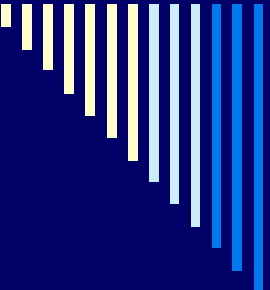

Препараттардың әсер ету ерекшеліктері

- Триамцинолон –преднизолоннан 5 есе күшті. Минералокортикоидтық қасиеті жоқ. Асқынулар – миопатия мен остеопороздың ауыр түрі.
- Дексаметазон преднизолоннан 6-7 есе күшті. минеролокортикоидтық қасиеті аз. Диабет пен тоқтату синдромы жиі кездеседі.

- Флуметазон жергілікті қолданылады, аз сіңеді.
- Беклометазон дипропионаты – бронхиалды демікпеде және вазомоторлы ринитте қолданылады. Басқа мүшелерге аз әсер етеді. Кандидоз, шырышты қабықтың тітіркенуі байқалады.
- Флутиказон пропионаты (флексоназе) – бронхиалды демікпеде қолданылады.
- Жүйелік әсер көрсетпейді.

Бүйрек үсті гормонының биосинтезін тежейтін препараттар

Митотан

Қолданылуы

- Иценко – Кушинга ауруы.
- Бүйрек үсті безінің ота жасауға болмайтын ісіктерінде
- Бүйрек үсті безі қыртысының ісігіне ота жасалған соң (кортикостероидтардың деңгейі жоғарылағанда)

Стероидогенеза тежегіші - кетоконазол

- Кетоконазолдың әсер ету механизмі: стероидогенезаны бірнеше деңгейде тежейді
- Холестерин прегненолонға айналуын тежейді.
- Препаратты ішке 400 ден 2000 мг/тәул. Тағайындалады. Кетоконазол гепатотоксикалық әсері бар.

Жанама әсерлері

- Жүрек айну
  - Бас ауыру
  - Ұйқышылдық
-

Аминоглютетимид

Кортикостероидтарды, эстрогендерді,
андрогендердің синтезін тежейді

Қолданылуы

- Иценко-Кушинга ауруы
  - Сүт безінің обыры
  - Менструация алдында байқалатын синдромда
  - Овариэктомияда
  - Қуық асты безінің обыры
-

Жанама әсерлері

- Нейтропения.
  - Лейкопения, агранулоцитоз.
  - Бауыр, бүйрек қызметінің бұзылуы.
  - Гиперкалиемия.
  - Гипогликемия.
  - Аллергиялық реакция, Квинке ісінуі.
-

Қарсы қолданылуы

- Жүктілік.
  - Бала емізу кезінде.
  - Балаларға болмайды.
-

ГК емдеуге жалпы көрсетілуі

- Орынбасушы терапия (физиологиялық мөлшер) 2/3 мөлшері саңертең және 1/3 мөлшері кешке.
  - Супрессивті терапия (адреногениталды синдром) таңертең 1/3 және 2/3 кеште.
  - Фармакодинамикалық терапия (әсер ету ұзақтығы орташа препараттар).
-

Альтернирлеуші терапия

- Гипоталамо-гипофизарлы-бүйрекүсті жүйесі аз дәрежеде тежеледі
  - Бір күннен кейін дәрінің мөлшері 2 есе жоғары дозада тағайындалады
  - Әсер ету ұзақтығы орташа ГК
-

Пульс-терапия

- ГК өте жоғары мөлшерде қысқа уақытқа тағайындау
  - Метилпреднизолон тәулігіне 1-2 г көктамырға тамшылатып, 3-5 күн тағайындау
  - Науқастың өміріне қауіп туғызатын ауруларда қолданылады (жүйелік коллагеноздар)
-

ГК жүкті және бала емізетін әйелдерге тағайындалуы

- ГК плацент арқылы жақсы өтеді
- Табиғи және құрамында фторы жоқ жартылай синтетикалық препараттар қауіпті емес
- Кеуде сүтіне өтпейді
- Мөлшері 5 мг тең преднизолон балаға қауіпті емес